

NPM

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce

Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Bitúnková 14, 078 01 Sečovce

Dátum vykonania návštevy: 5. – 7. jún 2023

Dátum vydania správy: 7. december 2023

Zriaďovateľ: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

OBSAH

01	ÚVOD	3
01.1.	SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL	3
01.2.	PRIEBEH NÁVŠTEVY	4
02	ZHRNUTIE	5
03	REŽIM V ZARIADENÍ	6
03.1.	VYCHÁDZKY	6
03.2.	AKTIVITY	7
03.3.	KONTAKT S VONKAJŠÍM SVETOM	10
03.4.	ODPORÚČANIA	12
04	ZAOBCHÁDZANIE SO ZAISTENÝMI OSOBAMI	13
04.1.	MIMORIADNE UDALOSTI	13
04.2.	UMIESTŇOVANIE DO ODDELENÉHO REŽIMU ZAISTENIA	14
04.3.	OSOBNÉ PREHLIADKY	16
04.4.	ODPORÚČANIA	17
05	PROCESNÉ ZÁRUKY AKO PREVENCIA ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA	19
05.1.	PRÍSTUP K PRÁVNEJ POMOCI	19
05.2.	INFORMOVANIE O PRÁVACH A POVINNOSTIACH V ZARIADENÍ	21
05.3.	PODÁVANIE ŽIADANIEK A SŤAŽNOSTÍ	22
05.4.	ODPORÚČANIA	23
06	ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ	25
06.1.	PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI A VSTUPNÉ PREHLIADKY	25
06.2.	PRÍSTUP K PSYCHOLÓGOVI	26
06.3.	ODPORÚČANIA	27
07	MATERIÁLNE PODMIENKY	29
07.1.	PRIESTORY	29
07.2.	OBLEČENIE A HYGIENICKÉ POTREBY	30
07.3.	ODPORÚČANIA	31
08	ZÁVER	33
09	PREHĽAD ODPORÚČANÍ	34

01 ÚVOD

01.1. SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL

S účinnosťou od 1. mája 2023 plní verejný ochranca práv úlohy národného preventívneho mechanizmu (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „Dohovor“)¹. Na základe tohto mandátu vykonávam systematické návštevy miest, resp. zariadení, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na osobnej slobode, s cieľom posilniť ich ochranu pred mučením, krutým, neludským, ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním a iným zlým zaobchádzaním. Monitoring vykonávaný ako súčasť NPM má preventívny charakter, jeho účelom je pôsobiť do budúcnosti a zvyšovať štandard podmienok, v ktorých sú držané osoby obmedzené na slobode. Kvôli objektívnemu preskúmaniu navštevujem zariadenia zásadne bez predchádzajúceho ohlásenia.

Počas monitoringu sa prítomní pracovníci Kancelárie verejného ochranca práv (ďalej len „Kancelária“) zameriavajú najmä na zaobchádzanie s osobami obmedzenými na slobode, režim zariadenia, materiálne podmienky, poskytovanie zdravotnej starostlivosti a informácií osobám obmedzeným na slobode. Rozprávajú sa s riaditeľom zariadenia, prítomnými zamestnancami a osobami obmedzenými na osobnej slobode, nahliadajú do úradných záznamov, v prípade potreby taktiež do zdravotnej dokumentácie.² Podľa platnej právnej úpravy sa pôsobnosť verejného ochranca práv pri výkone úloh NPM vzťahuje taktiež na útvary policajného zaistenia pre cudzincov.³

Po skončení návštevy a doplnení podkladov, na základe následnej komunikácie so zainteresovanými orgánmi verejnej moci a inými aktérmi, vydávam závery, správy a odporúčania, vrátane osobitnej správy o priebehu a výsledkoch návštevy zariadenia.⁴

Finálnu verziu správy z vykonanej návštevy zašlem kontrolovanému subjektu s lehotou na jeho vyjadrenie, pričom očakávam, že zariadenie sa k správe vyjadrí a uvedie, či mnou navrhované opatrenia akceptuje a zrealizuje, resp. navrhne alternatívne opatrenia a možnosti ich realizácie.

Ak odpoveď zariadenia považujem za dostatočnú, kontrolované zariadenie o tom upovedomím. V prípade potreby si môžem vyžiadať vyjadrenie doplňujúceho charakteru. Ak budem odpoveď zariadenia považovať za nedostatočnú, obrátim sa na nadriadený orgán alebo v prípade, ak nadriadený orgán neexistuje, priamo na vládu Slovenskej republiky. O svojich zisteniach môžem informovať aj verejnosť, resp. v zariadení vykonať kontrolnú návštevu.

¹ § 3 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

² § 25 ods. 1 písm. q) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³ § 3 ods. 3 písm. c) zákona o verejnom ochrancovi práv.

⁴ § 22a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv.

Anonymizovanú správu z návštevy zariadenia (s výnimkou mien osôb poverených vedením zariadenia), ako aj stanovisko zariadenia k mojim zisteniam uverejním na mojej webovej stránke.

Záverom upozorňujem, že správa neobsahuje uzatvorený výpočet problematických oblastí. Samotná skutočnosť, že niektorým oblastiam sa explicitne nevenujem, automaticky neznamená, že tieto oblasti možno považovať za bezvýhradne vyhovujúce, bez potreby akejkoľvek zmeny alebo zlepšenia a že v budúcnosti sa týmto oblastiam nebudem venovať. Súčasne chcem upriamiť pozornosť na dynamiku vývoja medzinárodných štandardov v oblasti ochrany základných práv a slobôd. Pri mojej ďalšej návšteve zariadenia preto môže byť posúdenie konkrétnych oblastí, ako aj odporúčaní aktualizované, prípadne modifikované.

01.2. PRIEBEH NÁVŠTEVY

Neohlásená návšteva Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce (ďalej aj „ÚPZC Sečovce“ alebo „zariadenie“) sa uskutočnila v dňoch 5. až 7. júna 2023. Návštevy zariadenia som sa zúčastnil, ako verejný ochranca práv, osobne. Prítomní boli tiež právnici: Mgr. Tomáš Čitbaj, Mgr. Roman Lysina, PhD., Mgr. Nora Konrády Belíová a Mgr. Martina Vavreková.

Areál ÚPZC Sečovce pozostáva z troch budov a vychádzkového vonkajšieho priestoru rozčleneného na 3 časti (futbalové ihrisko, ihrisko pre deti, posilňovňa). V zariadení sa v danom čase nachádzalo 65 osôb, z toho bolo 54 mužov, 4 ženy a 7 detí. Celková kapacita zariadenia je 176 osôb. Zaistené osoby sú ubytované v jednej budove rozdelenej podľa farieb na 4 sektory. Na prízemí v bielom a zelenom sektore sú umiestnené zväčša rodiny s deťmi a ženy, muži sú ubytovaní na horných podlažiach, v červenom a modrom sektore. Biely sektor sa v čase mojej návštevy renovoval. Vo zvyšných dvoch budovách sa nachádzajú administratívne priestory s návštevou aj izolačnou miestnosťou a zdravotné stredisko s prijímacou miestnosťou a jedálňou.

Bezprostredne po príchode do ÚPZC Sečovce som prítomného riaditeľa zariadenia požiadal o poskytnutie súčinnosti a potrebnej dokumentácie. Právnici Kancelárie následne viedli osobné rozhovory s 24 náhodne vybranými zaistenými osobami, rovnako aj so zamestnancami zariadenia (príslušníci Policajného zboru, sociálny pracovník Slovenskej humanitnej rady, zdravotná sestra), kontrolovali priestory a príslušné dokumenty. Zamestnanci Kancelárie navštívili zdravotné stredisko, kanceláriu sociálneho pracovníka, priestory slúžiace na príjem cudzincov do zariadenia a vykonanie osobných prehliadok, ako aj ubytovacie sektory s voľnočasovými miestnosťami. Počas návštevy som sa zamerlal na dodržiavanie práv osôb umiestnených v zariadení, konkrétne na zaobchádzanie so zaistenými cudzincami, využívanie donucovacích prostriedkov, umiestňovanie osôb do izolácie, resp. oddeleného režimu zaistenia, prístup k zárukám ochrany práv, prístup k zdravotnej starostlivosti a materiálne podmienky v zariadení. V priebehu mojej návštevy mi prítomný personál ochotne poskytol súčinnosť, za čo ďakujem.

02 ZHRNUTIE

Z poznatkov, ktoré som zozbieral počas návštevy ÚPZC Sečovce som dospel k záveru, že súčasný stav je potrebné výrazne reformovať. V zariadení sme zistili množstvo čiastkových problémov, ktoré nie sú v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi, pričom ich kumulácia vytvára režim spôsobilý neprímerane zasiahnuť do práv osôb obmedzených na osobnej slobode.

Obmedzovanie základných práv musí byť zákonné, sledovať legitímny cieľ a musí byť primerané. Z mojich zistení však vyplýva, že obmedzovanie základných práv cudzincov tieto podmienky nie vždy spĺňalo.

Medzi hlavné problémy, ktoré som počas svojho prieskumu identifikoval, patria reštriktívny režim s absenciou zmysluplných aktivít, nedodržovanie zákonom stanovenej dĺžky vychádzok, nedostatok možností spojiť sa s rodinou, nedostatok informácií o možnostiach právnej pomoci a celkovo o právnom režime, ktorý sa na zaistené osoby aplikuje. Za veľmi problematický považujem aj služobný zákrok, ktorý v zariadení vykonala jednotka Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Sobrance (ďalej len „RHCP Sobrance“) po tom, ako zo zariadenia ušlo niekoľko cudzincov (ďalej len „mimoriadna udalosť“). V tejto veci mi nebola zo strany RHCP Sobrance poskytnutá dostatočná súčinnosť, pričom si tvrdenia viacerých cudzincov bývajúcich na rozličných sektoroch a príslušníkov PZ ohľadom použitia donucovacích prostriedkov počas zásahu výrazne odporovali. Rovnako upozorňujem na nedostatočnú právnu úpravu v oblasti umiestňovania do oddeleného režimu zaistenia, resp. izolácie. Ďalšie oblasti nemenej dôležitej povahy zahŕňajú nedostatočný prístup k informáciám o vnútornom poriadku zariadenia, ako aj o právach a povinnostiach, problematický prístup k lekárovi v zariadení, ako aj zákaz nosenia vlastného oblečenia.

V závere uvádzam, že účelom mojich preventívnych návštev nie je neúčelné vykonanie kontroly a poukazovanie len na nedostatky v praxi a právnej úprave, ale predovšetkým navrhovanie riešení a hľadanie spoločných možností zlepšovania právneho postavenia a dodržiavania ľudských práv v zariadeniach. Chcel by som tak, na tomto mieste, vyzdvihnúť aj príklady dobrej praxe, napr. skutočnosť, že všetky zaistené osoby, osobitne matky s deťmi, označili prístup príslušníkov Policajného zboru pôsobiacich v zariadení ako prívetivý, ústretový a ľudský.

03 REŽIM V ZARIADENÍ

Imigračné zaistenie má administratívnu povahu; nie je sankciou ani trestom. Preto nesmie mať represívny charakter. Osoby, ktoré sú takto zaistené, nespáchali žiaden trestný čin, ale neoprávnene vstúpili na územie Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu by osoby v imigračnom zaistení mali mať prístup k režimu aj k materiálным podmienkam zodpovedajúcim ich právnemu postaveniu.⁵ Aj podľa Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej len „Výbor CPT“) **majú cudzinci podliehať iba miernym obmedzeniam a zariadenie má ponúkať pestrý režim aktivít.** Čím je doba zaistenia dlhšia, tým bohatšia by mala byť ponuka aktivít.⁶

03.1. VYCHÁDZKY

V rámci zariadenia by mala byť čo najmenej obmedzená voľnosť pohybu zaistených osôb. Podľa Výboru CPT by pohyb vonku mali mať osoby zabezpečený v zásade v priebehu celého dňa, minimálne však 1 hodinu denne.⁷ Vychádzkové priestory by mali byť primerane vybavené, okrem iného lavičkami a prístreškami.⁸

Podľa zákona o pobyte cudzincov má štátny príslušník tretej krajiny **právo na 2 denné vychádzky vo vymedzenom priestore, pričom každá má trvať najmenej hodinu;** štátny príslušník tretej krajiny mladší ako 18 rokov má právo na 3 denné vychádzky, z toho 1 v dopoludňajších hodinách a 2 v popoludňajších hodinách.⁹

Na dôležitosť voľnosti pohybu zaistených cudzincov poukázal aj Podvýbor pre predchádzanie mučenia a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „Podvýbor SPT“¹⁰). Vo svojej správe adresovanej Španielsku odporučal, aby mali zaistení cudzinci čo najväčšiu slobodu pohybu nielen v rámci interiéru zariadenia, ale aj jeho exteriéru.¹¹

⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

⁶ Ibidem.

⁷ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Maďarska o návšteve Maďarska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania dňa 21. až 27. októbra 2015, ods. 42. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-hun-20151021-en-10>.

⁸ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

⁹ § 96 ods. 1 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁰ Podvýbor SPT je monitorujúcim orgánom v systéme ľudských práv Organizácie spojených národov. Má preventívny mandát zameraný na prevenciu mučenia a zlého zaobchádzania. Podvýbor SPT bol zriadený na základe zmluvných ustanovení OPCAT. Skladá sa z 25-tich nezávislých expertov z rôznych oblastí aj regiónov. Môže podniknúť návštevy zmluvných štátov, počas ktorých smie navštíviť akékoľvek miesto, kde môžu byť osoby pozbavené slobody. Má poradnú funkciu, ktorá zahŕňa asistenciu a poradenstvo zmluvným štátom pri vytváraní a nastavovaní podmienok fungovania národných preventívnych mechanizmov (NPM), ktorých zriadenie vyžaduje OPCAT.

¹¹ Podvýbor pre predchádzanie mučenia a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Španielska uskutočnená dňa 15. až 26. októbra 2017: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

Napriek zákonnej úprave a uvedeným odporúčaniam medzinárodných orgánov, z vyjadrení zaistených osôb, ako aj z vyjadrení príslušníkov pracujúcich v zariadení vyplýva, že vychádzky sa realizujú 2x denne - dopoludnia a popoludní a trvajú od 5 do 25 minút, v závislosti od konkrétneho policajta. Rodinám s deťmi sú vychádzky umožnené 3x denne, v trvaní približne 20 minút. Vychádzky sa realizujú len na ohradenom futbalovom ihrisku a nie v celom, na to určenom, priestore. Deti nachádzajúce sa v zariadení preto nemôžu využívať detské ihrisko, ktoré sa v areáli nachádza. Vychádzky sa vykonávajú jednotlivo po sektoroch, pričom všetky zaistené osoby z daného sektora musia ísť na vychádzku naraz a naraz musia vychádzku aj ukončiť. Takýto spôsob realizovania vychádzok až príliš pripomína vychádzky realizované v rámci výkonu trestu odňatia slobody. Obmedzovanie vychádzok je navyše potrebné vnímať aj v kontexte celkového režimu v zariadení, ktorý je veľmi chudobný na akékoľvek zmysluplné aktivity (viď nasledujúca kapitola), tak pre dospelých, ako aj pre deti.

Na základe mojich zistení konštatujem, že dochádza k porušovaniu zákona o pobyte cudzincov, pretože tento ani žiaden iný predpis neumožňuje skrátenie stanovených denných vychádzok.

Súčasne nemôžem akceptovať tvrdenie, že obmedzovanie vychádzok bolo iba dočasné bezpečnostné opatrenie zavedené v nadväznosti na mimoriadnu udalosť, ale som toho názoru, že ide o systémový problém, ktorým si zariadenie kompenzuje nedostatok personálu. Ako vyplynulo z predložených dokumentov, mimoriadna udalosť sa udiala 3. marca 2023, pričom návštevu zariadenia som vykonal začiatkom júna 2023, tzn. 3 mesiace po mimoriadnej udalosti.

03.2. AKTIVITY

Ako jeden z hlavných problémov som v zariadení identifikoval nedostatok aktivít na trávenie času, ktorý sa v mnohých prípadoch ráta na mesiace a podľa zákona o pobyte cudzincov môže dosiahnuť až 18 mesiacov.¹² Zmysluplné vyplnenie voľného času pritom môže zaisteným osobám pomôcť k bezproblémovému priebehu zaistenia.

Podľa Výboru CPT môžu zmysluplné aktivity v kontexte zaistenia cudzincov, okrem iného, zahŕňať jazykové, IT/počítačové kurzy, záhradníčenie, umelecké a tvorivé remeslá, kuchynské zručnosti a takzvané „kultúrne kuchyne“. V zariadeniach pre zaistenie cudzincov by zaistení mali mať prístup k spoločenskej miestnosti. Okrem toho majú mať možnosť získať prehľad o dianí prostredníctvom rozhlasu, televízie, novín, alebo časopisov. Zmysluplné aktivity zahŕňajú aj prístup k iným vhodným záujmovým aktivitám (napr. stolové hry, stolný tenis, šport), a tiež ku knižnici a modlitebni.¹³

Podvýbor SPT taktiež odporúča, aby boli zariadeniach pre cudzincov zabezpečené primerané rekreačné, fyzické a kultúrne aktivity a aby zariadenia pre cudzincov mali priestory, ku ktorým majú zaistení cudzinci

¹² § 88 ods. 4 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov.

¹³ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

efektívny prístup, a v ktorých môžu všetci cudzinci denne tráviť primeraný čas mimo svojich izieb.¹⁴

Počas prieskumu som zistil, že v zariadení neexistuje ponuka takmer žiadnych zmysluplných aktivít a zaistené osoby trávia deň najmä sledovaním televízie a spánkom. Niekedy majú k dispozícii karty a šach. Sociálny pracovník tvrdil, že cudzincom na požiadanie vydáva knihy, avšak z rozhovoru s jedným cudzincom napríklad vyplynulo, že žiadal od sociálneho pracovníka Bibliu v jazyku urdu a hoci ju videl v skrini, nebola mu poskytnutá. Rovnakú skúsenosť mal aj iný cudzinec, ktorý sa údajne nedostal k Biblii ani po jeho 3 žiadostiach.

Jediný priestor v zariadení, kde môžu cudzinci tráviť čas mimo izieb (okrem vychádzok), sú spoločenské miestnosti. Počas prieskumu som navštívil spoločenské miestnosti v dvoch sektoroch. Žiaľ, musím konštatovať, že obe boli veľmi stroho zariadené; nachádzali sa tam len drevené lavice a televízor.

V tejto súvislosti pripomínam, že na nedostatok aktivít v zariadení ešte v roku 2009 poukazoval aj Výbor CPT. Vo svojej správe o návšteve na Slovensku konštatoval, že zariadenie neponúka, okrem stolného tenisu a pozerania televízora, žiadne aktivity. Odporúčal preto, aby slovenské úrady podstatne rozšírili program činností.¹⁵ Považujem za poľutovaniahodné, že táto situácia sa ani po 14 rokoch nijako nezlepšila.

Nedostatok aktivít, ale aj iné problémy, ktoré som identifikoval v ostatných kapitolách tejto správy, sú z môjho pohľadu zapríčinené aj nedostatkom personálnych kapacít. **Napríklad v zariadení s kapacitou 176 osôb sa nachádza len jeden sociálny pracovník, ktorého v čase jeho neprítomnosti nikto nezastupuje.** Sociálny pracovník okrem sociálnej práce so zaistenými osobami zabezpečuje celý rad ďalších činností, ako napríklad zabezpečenie kontaktu s rodinou zaistených osôb, sprostredkovanie informácií, právnej pomoci, atď. Zaistené osoby počas rozhovorov zhodne uvádzali, že nevedia kedy sa sociálny pracovník v zariadení nachádza, je náročné sa s ním spojiť, vedia tak urobiť len ústne cez policajtov, alebo ak ho náhodne vidia počas vychádzky. Takýto stav považujem za **alarmujúci**.

Okrem toho som zistil, že sociálny pracovník sa zúčastňuje sa aj na viacdňových vyhostovaniach. Účasť sociálneho pracovníka na monitoringoch nútených návratov zaistených osôb zo zariadenia v ktorom pôsobí považujem za problematický. Ak je monitorovací systém úzko prepojený s orgánom vykonávajúcim nútené návraty, môže to vyvolávať **pochybnosti o jeho efektívite a nezávislosti**.¹⁶

¹⁴ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

¹⁵ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 39. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

¹⁶ Agentúra EÚ pre základné práva (FRA). "Výročná aktualizácia systému monitorovania nútených návratov" (2022). Dostupné z:

Keďže sa počas mojej návštevy v zariadení nachádzali aj rodiny s deťmi, navštívil som aj priestory, ktoré slúžia primárne pre nich. V danom čase sa tam nachádzalo 7 detí v sprievode rodiča. Oceňujem, že v predmetnom sektore sa v tom čase začínala rozsiahla rekonštrukcia. Na druhej strane ale mojej pozornosti neušlo, že v tomto priestore sa pre deti temer nič nenachádzalo, nemohli mať dokonca ani farbičky a papier a vychádzky im boli umožňované 3x denne iba po 20 minút čo predstavuje obmedzenie, ktoré je v rozpore so zákonom a absolútne neprimerané.

Považujem za nesmierne dôležité, aby bol priestor, v ktorom sa nachádzajú deti, vybavený podľa ich špecifických potrieb, bol podnetný a pôsobil čo najviac prirodzene a bezpečne. V tejto súvislosti pripomínam, že maloletí by mali byť držaní iba v zariadeniach, ktoré sú prispôbené ich špecifickým potrebám.¹⁷ V zariadeniach, kde sa nachádzajú deti, by mala byť zabezpečená pravidelná prítomnosť a individuálny kontakt so sociálnym pracovníkom a s psychológom. Čo je ale najdôležitejšie, deťom pozbaveným osobnej slobody by sa mala ponúknuť široká škála konštruktívnych aktivít (s osobitným dôrazom na to, aby sa dieťaťu umožnilo pokračovať vo vzdelávaní).¹⁸ K zvýšenej starostlivosti o deti vyzýva rovnako aj Podvýbor SPT v správe adresovanej Bulharsku, kde odporúča, aby boli v zariadeniach na zaistenie cudzincov zabezpečené vhodné životné podmienky pre všetky maloleté osoby, vrátane samostatného priestoru prispôbeného pre deti.¹⁹

Okrem uvedených skutočností týkajúcich sa materiálnych podmienok priestorov pre deti, považujem za dôležité sa na tomto mieste vyjadriť aj k samotnému umiestňovaniu detí do zaisťovacích zariadení. Podľa článku 3 Dohovoru OSN o právach dieťaťa musí byť záujem dieťaťa prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. **Výbor OSN pre práva dieťaťa ešte v roku 2016 odporučil Slovenskej republike, aby urýchlene a úplne prestala so zaisťovaním detí na základe ich statusu imigranta alebo statusu imigranta ich rodičov, a to predovšetkým ak môže ísť o utečencov,²⁰ a zaviedla do praxe alternatívy k zaisťovaniu,** ktoré umožňujú deťom zostať s členmi rodiny a/alebo opatrovníkmi v neväzobnom, komunitnom prostredí, bez

<https://fra.europa.eu/en/publication/2022/forced-return-monitoring-systems-2022-update>.

¹⁷ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

¹⁸ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Záruky pre nelegálnych migrantov zbavených slobody. Výňatok z 19. všeobecnej správy, zverejnenej v roku 2009. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccea89>.

¹⁹ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological

²⁰ Utečenec je osoba, ktorá sa nachádza mimo svojej krajiny pôvodu a má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských, národnostných, politických dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a vzhľadom k týmto obavám nemôže, alebo nechce využiť ochranu svojej krajiny.

požiadavky povinného preukázania držby neprimerane vysokých finančných prostriedkov na každodenné živobytie.²¹

Výbor CPT hovorí, že je potrebné vyvinúť maximálne úsilie na predchádzanie obmedzeniu osobnej slobody maloletých nelegálnych migrantov. Ak sú vo výnimočných prípadoch maloletí držaní v detenčnom zariadení spolu s ich rodičmi, ich osobná sloboda by mala byť obmedzená na čo najkratšiu dobu.²²

Rovnaký postoj zastáva aj Agentúra OSN pre utečencov (ďalej len „UNHCR“). Podľa UNHCR zaisťovanie maloletých detí nie je v ich najlepšom záujme, a preto víta prax štátov pri poskytovaní alternatívnych opatrení starostlivosti a alternatív k zaisteniu pre rodiny s deťmi.²³

Obdobne ako spomínané medzinárodné organizácie, aj Najvyšší súd Slovenskej republiky zdôraznil, že **deti by nemali byť postihované za imigračný status svojich rodičov** (t. j. za to, že ich rodičia cestujú bez potrebných dokladov, resp. s pozmenenými či dokonca falšovanými dokladmi), **ani za ich predchádzajúce správanie, ktoré je vyhodnocované ako riziko úteku.**²⁴

Vzhľadom na to, že sa aj v čase mojej návštevy v zariadení nachádzali rodiny s deťmi (medzi nimi aj matka s dieťaťom zo Sýrie), apelujem na príslušné orgány, aby prijali kroky k úplnému upusteniu od zaisťovania maloletých detí a vytvorili efektívne alternatívy k zaisťovaniu.

03.3. KONTAKT S VONKAJŠÍM SVETOM

Zaisteným osobám by mala byť poskytnutá možnosť udržiavať zmysluplné kontakty s vonkajším prostredím a zabezpečený pravidelný prístup k telefónu alebo k ich mobilným telefónom.²⁵ Výbor CPT odporúča, aby mali zaistení cudzinci prístup k počítačom s prenosom hlasu internetovým protokolom (VoIP) alebo aplikáciou Skype a základný prístup k internetu.²⁶ Rovnakého názoru je aj Podvýbor SPT v správe adresovanej Bulharsku, kde pre zaistených cudzincov odporúča zabezpečiť pravidelný kontakt s vonkajším svetom, najmä s rodinou a priateľmi, prostredníctvom vhodných prostriedkov zvukovej a obrazovej komunikácie. Podvýbor SPT tiež odporúča zabezpečiť

²¹ Výbor OSN pre práva dieťaťa. Záverečné odporúčania ku Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správe Slovenska (2016). Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FSVK%2FCO%2F3-5&Lang=en.

²² Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

²³ Pozri napr. Agentúra OSN pre utečencov (UNHCR). Možnosti pre vlády v oblasti opatrení a alternatív zaisťovania detí a rodín. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/5538e4e79.pdf>.

²⁴ *Mutatis mutandis*, Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. júna 2016. sp. zn. 10SZa/12/2016.

²⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Srbska a Čiernej hory o návšteve Srbska a Čiernej hory uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania dňa 16. až 28. septembra 2004, ods. 78. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-scg-20040916-en-27>.

²⁶ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

spoľahlivý a bezplatný prístup na internet, na čo vopred odporúča vyčleniť potrebné rozpočtové zdroje.²⁷

Počas mojej návštevy som zistil, že jediná možnosť ako cudzinci môžu kontaktovať svoju rodinu, je prostredníctvom sociálneho pracovníka, lebo ich mobilné telefóny sú im hneď po zaistení odobraté. Môžu si síce požiadať o ich vydanie zo skladu, avšak tento proces môže byť zdĺhavý a je otáznne nakoľko je efektívny. Jedna zaistená osoba napríklad tvrdila, že trvalo 3 dni kým sa dostala k svojim osobným veciam, vrátane mobilného telefónu.

Okrem toho, že odoberanie mobilných telefónov značne limituje možnosť zaistených cudzincov spojiť sa so svojou rodinou príp. priateľmi, takýto postup považujem za sporný aj z pohľadu **zákonosti**. Hoci podľa zákona o pobyte cudzincov má policajt možnosť pri prehliadke cudzinca a jeho osobných vecí odobrať mu predmety, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť osôb alebo majetku, veci, ktoré by sa mohli použiť pri úteku, návykové látky alebo veci, ktoré by svojím množstvom alebo povahou mohli narušiť vnútorný poriadok zariadenia alebo ohroziť alebo poškodiť zdravie,²⁸ myslím si, že tieto ustanovenia nemožno vykladať tak, že umožňujú automatické odoberanie mobilných telefónov. Dôvodová správa k § 100 zákona o pobyte cudzincov ako príklad vecí, ktorú je príslušník oprávnený odobrať, uvádza cestovný pas. To naznačuje, že zákonodarca mal v tejto súvislosti na mysli skôr predmety, ktoré zo svojej povahy môžu byť použité pri úteku alebo môžu byť nebezpečné. Domnievam sa však, že pri predmetoch každodennej potreby, ako je napríklad mobil, oblečenie, obuv, príbor, atď., je potrebné vykonávať individualizované posúdenie a jednotlivé prípady dôsledne rozlišovať.

Chápem, že nemožno stopercentne vylúčiť, že v niektorých prípadoch by mohlo prísť aj k zneužitiu mobilného telefónu na účely, ktoré by mohli predstavovať bezpečnostné riziko. Takéto prípady však vždy možno riešiť individuálnym zakročením voči konkrétnej osobe a nie automatickým plošným odnímaním mobilných telefónov všetkým cudzincom *en bloc*. Takýto výklad považujem za neprimerane extenzívny a priečiaci sa zmyslu a účelu zákona.

Podľa vyjadrenia sociálneho pracovníka majú zaistené osoby možnosť telefonovať prostredníctvom tabletu v jeho kancelárii raz mesačne, pričom ich iniciatívne oslovuje, ak majú v danom mesiaci na telefonát nárok. Táto informácia sa však počas rozhovorov so zaistenými osobami nepotvrdila. Zaistené osoby zhodne uvádzali, že kontakt prostredníctvom tabletu mali iba po príchode, mnoho z nich sa dožadovalo zabezpečenia kontaktu, no neúspešne. Inú možnosť kontaktovania svojej rodiny či blízkych osôb nemajú. Ak sa zaistenej osobe prostredníctvom sociálneho pracovníka nepodarí spojiť sa svojou rodinou (napríklad aj z dôvodu časových posunov), inú možnosť, ako im oznámiť kde sa nachádzajú a ako ich môžu kontaktovať, nemajú.

²⁷ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

²⁸ § 100 ods. 1 a 3 zákona o pobyte cudzincov

Tvrdenia zaistených osôb potvrdzuje aj zoznam telefonátov sprostredkovaných sociálnym pracovníkom, ktorý mi bol poskytnutý.

Čo sa týka telefónnych automatov, ktoré sa nachádzajú v zariadení, tieto nemožno považovať za postačujúce na zabezpečenie dostatočného kontaktu zaistených osôb s rodinou, pretože telefonáty je možné len prijímať, hoc aj neobmedzene. Je totiž potrebné zohľadniť, že hovory zo zahraničia môžu byť veľmi finančne nákladné a rodina zaistených osôb si to často nemôže dovoliť (jedna zaistená osoba napríklad uviedla, že hovor z Jordánska stojí 5,- EUR za minútu) a nedostatok telefónnych automatov v zariadení prispieva k vytváraniu konfliktných situácií, keď napr. niektoré zaistené osoby telefonujú príliš dlho.

K listovej korešpondencii sociálny pracovník uviedol, že v prípade ak chce zaistená osoba zaslať list, môže tak urobiť v jeho kancelárii, kde jej poskytne pero, papier a zabezpečí odoslanie. Zaistené osoby nemajú voľne k dispozícii písacie potreby ani papiere, ktoré si podľa vyjadrení príslušníkov môžu zapožičať, ale žiadna z osôb s ktorou sme hovorili, o tejto možnosti nevedela. Zariadenie počas môjho prieskumu uviedlo, že dôvodom nepovolenia písacích potrieb priamo v sektoroch je zachovanie bezpečnosti a snaha zabrániť ničeniu priestorov zariadenia popisovaním. Takéto odôvodnenie nemôžem akceptovať. Som toho názoru, že bezpečnostné a iné aspekty je možné vyriešiť menej reštriktívnymi opatreniami (napr. zvýšením dohľadu, alebo postupom voči konkrétnym jednotlivcom).

03.4. ODPORÚČANIA

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce:

- Zabezpečiť vychádzky minimálne v rozsahu stanovenom zákonom o pobyte cudzincov. **(bezodkladne)**
- Umožniť zaisteným osobám využívať detské ihrisko a posilňovňu. **(bezodkladne)**
- Zabezpečiť zaisteným osobám (vrátane detí) viac rôznorodých aktivít a pravidelne informovať cudzincov o ich ponuke aj prostredníctvom nástieniek v sektoroch. **(priebežne)**
- Detský kútik adekvátne vybaviť napríklad hrami, knihami v rôznych jazykoch, papiermi a farbičkami a umožniť deťom "zapožičať" si ich aj na izbu. **(bezodkladne)**
- Umožniť zaisteným osobám prístup k telefonovaniu cez internet, napríklad prostredníctvom internetových kioskov. **(do 12 mesiacov)**
- Umožniť zaisteným osobám pravidelný prístup k ich mobilným telefónom. **(priebežne)**

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- Navýšiť počet sociálnych pracovníkov tak, aby bol v zariadení prítomný každý deň (ideálne aj počas víkendov) aspoň jeden sociálny pracovník. **(do 3 mesiacov)**
- Legislatívne upraviť konkrétne dôvody, na základe ktorých bude možné zaistenej osobe odobrať mobilný telefón. **(do 9 mesiacov)**

04 ZAOBCHÁDZANIE SO ZAISTENÝMI OSOBAMI

Zásah orgánov verejnej moci vo vzťahu k jednotlivcovi musí vždy stáť na relevantnom právnom základe, pričom musí byť v danom konkrétnom prípade nevyhnutný a primeraný. Invazívne prostriedky ako izolácia a použitie sily, by mali byť využívané len vo výnimočných prípadoch.²⁹ Zároveň sú stanovené striktné požiadavky využívania takýchto prostriedkov, ako aj zabezpečenia procesnej ochrany a zdravia osôb obmedzených na slobode. Disproporčné použitie sily, alebo dlhodobá izolácia, môžu viesť k porušeniu zákazu mučenia a iného neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.³⁰

04.1. MIMORIADNE UDALOSTI

Počas mojej návštevy som zistil, že dňa 9. marca 2023 sa v zariadení uskutočnil služobný zákrok, ktorý vykonalo RHCP Sobrance. V rámci rozhovoru zaistené osoby uviedli, že do zariadenia prišli policajti v čiernych uniformách s kuklami, kričali a hovorili iba po slovensky. Najprv im prehľadávali izby a potom ich presunuli do spoločenskej miestnosti, kde si museli dať ruky nad hlavu a policajti ich prehľadávali. Okrem toho viacero cudzincov zhodne a hodnoverne opísalo použitie fyzickej sily počas zákroku. Policajti ich údajne mali strkať, kopať a udierať obuškami, pričom malo dôjsť aj ku zraneniam. Ako dôkaz uvádzali krv na stene pod televízorom v spoločenskej miestnosti v modrom sektore, kam ich presunuli pri kontrole izieb. Pri prehliadke spoločenskej miestnosti sa tam popisovaný flak naozaj nachádzal, avšak nebolo možné s istotou overiť, že ide skutočne o krv, a ak áno, akého je pôvodu.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti som sa obrátil na RHCP Sobrance a vyžiadal si potrebné podklady. Z poskytnutých dokumentov vyplýva, že malo ísť o preventívno-bezpečnostnú akciu pod jednotným velením. Zo zákroku nebol vyhotovený kamerový záznam, čo RHCP Sobrance zdôvodňuje chýbajúcimi kamerami. Keď som si však následne, kvôli objektívnemu preskúmaniu tejto skutočnosti, vyžiadal rozhovor s príslušníkmi, ktorí zákrok vykonávali, RHCP Sobrance mi súčinnosť najskôr prisľúbilo, ale neskôr svoj súhlas odvolalo s tým, že sa môžem rozprávať iba s veliteľom zásahu. Táto zmena bola odôvodnená tak, že ide o „*zaistenie osobnej bezpečnosti nasadených policajtov za účelom asistencie, utajenia ich identity ako aj zabezpečenia ochrany ich života a zdravia*“.

Takéto odôvodnenie nemôžem akceptovať, pretože, ako verejný ochranca práv, mám právo klásť zamestnancom orgánu verejnej moci otázky a zamestnanci orgánu verejnej moci sú povinní na moju žiadosť poskytovať potrebné informácie a vysvetlenia. V rámci komunikácie bol navyše riaditeľ RHCP Sobrance zo strany právničky Kancelárie uistený, že mená zasahujúcich príslušníkov nebudú zverejnené.

²⁹ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Švajčiarska uskutočnená v dňoch 27. januára až 7. februára 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

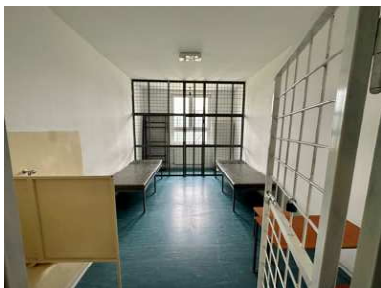
³⁰ *Bouyid proti Belgicku*, rozsudok veľkej komory zo dňa 28. septembra 2015, č. 23380/09, § 100 a 101.

Pripomínam, že v zmysle relevantných ustanovení zákona o verejnom ochrancovi práv mám právo rozprávať sa aj so zamestnancami orgánov verejnej moci, príslušníkov PZ nevynímajúc.³¹ Okrem toho, počas rozhovoru s právnikmi Kancelárie, a ani následne, nemá byť ako ohrozená bezpečnosť alebo identita daných príslušníkov.

Taktiež je potrebné zohľadniť, že použitie neprimeranej sily voči osobám nachádzajúcim sa pod kontrolou štátu môže, v závislosti od konkrétnych okolností prípadu, predstavovať aj porušenie článku 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „Dohovor o ľudských právach“). Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) platí, že akákoľvek fyzická sila použitá proti osobám nachádzajúcim sa pod kontrolou štátu musí byť striktné primeraná ich správaniu a okolnostiam. Pokiaľ osoby pod kontrolou štátu dostatočne preukážu svoje tvrdenia ohľadne zlého zaobchádzania, musí štát hodnoverne preukázať opak, inak môže byť zodpovedný za porušenie zákazu zlého zaobchádzania. Je teda na ťarchu RHCP Sobrance, a teda štátu, že zo zákroku nevyhotovilo kamerový záznam a navyše mi odmietlo poskytnúť riadnu súčinnosť.³²

04.2. UMIESTŇOVANIE DO ODDLENÉHO REŽIMU ZAISTENIA

Umiestnenie do tzv. oddeleného režimu zaistenia možno v zmysle zákona o pobyte cudzincov chápať taktiež ako izoláciu zaisteného cudzinca v oddelenom priestore. Podľa pravidiel Nelsona Mandelu rozumieme pod izoláciou umiestnenie osoby obmedzenej na osobnej slobode na 22 alebo viacej hodín do prostredia bez zmysluplného ľudského kontaktu. Izolácia po dobu viacej ako 15 po sebe nasledujúcich dní je považovaná za dlhotrvajúcu a je takou praxou, ktorej sa treba vyvarovať.³³ Dôvodom pre využitie tohto prostriedku naozaj len v prípadoch „*ultima ratio*“ je skutočnosť, že izolácia osoby obmedzenej na osobnej slobode od ostatných umiestnených osôb je invazívnym opatrením, ktoré je spôsobilé závažne ohroziť fyzické aj duševné zdravie izolovanej osoby. Umiestnená osoba je izolovaná od ostatných zaistených osôb, pričom jej ľudský kontakt sa obmedzuje výlučne na občasnú strohú interakciu so zamestnancami zariadenia, na ktorých je plne závislá v súvislosti s naplňovaním všetkých svojich životných potrieb. Navyše má takáto osoba výrazne obmedzenú možnosť pohybu, nachádza sa v malej a jednoducho zariadenej miestnosti, bez výhľadu na okolité prostredie, s obmedzeným prístupom k čerstvému vzduchu a dennému svetlu.³⁴ Podvýbor SPT v správe Švajčiarsku tiež pripomína, že disciplinárna izolácia by nemala presiahnuť 14 dní a mala by sa používať len vo výnimočných prípadoch ako posledná možnosť na čo najkratšiu dobu, mala by podliehať nezávislému preskúmaniu a k jej

³¹ § 17 ods. 1 písm. c) a ods. 2 písm. a) zákona o verejnom ochrancovi práv.

³² Pozri napr. *Salman proti Turecku*, rozsudok veľkej komory zo dňa 27. júna 2000, č. 21986/93, § 100 alebo *Bouyid proti Belgicku*, rozsudok veľkej komory zo dňa 28. septembra 2015, č. 23380/09, § 83.

³³ Pravidlá OSN o minimálnych štandardoch pre zaobchádzanie s väznenými osobami (Pravidlá Nelsona Mandelu). Pravidlo 45, ods. 1. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf.

³⁴ SHALEV, S. *A Sourcebook on Solitary Confinement*, 2008. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/45428618_A_Sourcebook_on_Solitary_Confinement.

uskutočneniu by malo dôjsť len na základe povolenia príslušného orgánu.³⁵

Vo vzťahu k procesným zárukám osôb umiestňovaných do izolácie uvádzam, že by mala byť dotknutému cudzincovi v každom prípade odovzdaná kópia rozhodnutia o jeho umiestnení, spolu s poučením o možnostiach odvolania, izolácia by mala byť časovo obmedzená a dôkladne zaznamenaná v úradných záznamoch a osobitnom registri (dátum/čas umiestnenia a ukončenia, dôvody umiestnenia a iné).³⁶ Rozhodnutia o použití obmedzujúcich prostriedkov by mali vždy obsahovať konkrétny popis udalosti, ktorá predchádzala rozhodnutiu o umiestnení cudzinca, ako aj zdôvodnenie prečo nebolo účelné v konkrétnej situácii v záujme zabezpečenia poriadku a bezpečnosti využiť niektoré z menej reštriktívnych opatrení.

Počas návštevy zariadenia mi boli vyhotovené kópie Príkazov na umiestnenie zaistenej osoby do priestoru s oddeleným režimom zaistenia v zariadení z obdobia január až máj 2023. **Z podkladov vyplýva, že umiestňovanie do izolácie, ako aj jeho predĺžovanie, je sprevádzané iba formalistickým rozhodnutím s poukazom na zákonné ustanovenie bez bližšieho zdôvodnenia, z ktorého nie sú zrejmé individuálne dôvody nebezpečnosti.**

Príkaz má formu predtlačenej formulára, v ktorom riaditeľ zariadenia len bez bližšieho zdôvodnenia vyjadrí svoj súhlas s navrhovaným umiestnením daného cudzinca. Formulár príkazu zároveň neobsahuje žiadne informácie o tom, že by bol daný cudzinec informovaný o možnostiach, ktorými sa môže voči rozhodnutiu o umiestnení do izolácie brániť, resp. že o jeho umiestnení do oddeleného režimu zaistenia bude bezodkladne informovaný prokurátor, rovnako ani informácie o tom, či bol privolaný tlmočník, resp. akým spôsobom bolo rozhodnutie cudzincovi oznámené. **Tieto skutočnosti vnímam ako veľmi problematické.**

Zároveň zdôrazňujem, že opodstatnenosť umiestnenia zaistenej osoby v oddelenom režime zaistenia je dôležité posudzovať priebežne, počas celej doby umiestnenia. Či riziká späté s konkrétnou osobou pretrvávajú (tzv. *dynamic risk assessment*), ako aj možnosť využitia menej reštriktívnych opatrení, a teda upustenia od izolácie, by mali byť vyhodnocované na pravidelnej báze.

Vážne obavy vo mne vyvolal predovšetkým jeden konkrétny prípad, kedy bol cudzinec umiestnený do priestorov s oddeleným režimom zaistenia na obdobie 14 dní s následným predĺžením na ďalších 14 dní. Celková doba umiestnenia tak dosiahla 4 týždne. Predĺženie umiestnenia je len stroho odôvodnené odkazom na zákonné ustanovenia. Takýto postup, ako aj dobu umiestnenia považujem

³⁵ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Švajčiarska uskutočnená v dňoch 27. januára až 7. februára 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

³⁶ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

za veľmi problematické a žiadam o vyvarovanie sa takýchto prípadov do budúcnosti. Pre porovnanie upozorňujem na skutočnosť, že v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody je možné celodenne umiestniť odsúdeného do uzavretého oddielu alebo do samoväzby maximálne na dobu 14 dní, a to výlučne v reakcii na spáchanie disciplinárneho previnenia.³⁷

Vo vzťahu k právnej úprave týkajúcej sa umiestňovania do uzatvoreného oddielu v podmienkach výkonu trestu, ESLP v rámci svojej rozhodovacej činnosti vyjadril kritiku, a to najmä z dôvodu, že zákon nešpecifikuje povahu preventívno-bezpečnostných dôvodov na zavedenie takéhoto režimu, čo naznačuje, že jeho výklad zahŕňa určitú mieru voľnej úvahy zo strany štátnej autority. V kombinácii s nedostatočnými procesnými zárukami táto situácia predstavovala porušenie článku 8 Dohovoru o ľudských právach.³⁸ V tejto súvislosti upriamujem pozornosť na to, že zákon o pobyte cudzincov má taktiež veľmi vážnu dikciu, pričom authority rozhodujúce o umiestnení častokrát len odkážu na ustanovenie zákona, keďže povinnosť individualizovaného odôvodňovania nie je upravená ani v interných predpisoch. Rovnako vnímam potrebu zakotviť v zákone možnosť podania opravného prostriedku voči takémuto rozhodnutiu, resp. inej formy efektívnej procesnej obrany.

V tejto súvislosti upozorňujem, že aj Výbor CPT vo svojej správe z návštevy Slovenska v r. 2009 kritizoval, že oddelený režim v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov nepodliehal v zmysle zákona o pobyte cudzincov žiadnemu časovému ohraničeniu, ani procesnému postupu, ktorý by zahŕňal záruky ochrany práv. Taktiež kritizoval absenciu právnej úpravy, ktorá by umiestnenie do oddeleného režimu upravovala, ako aj absenciu záruk ochrany práv umiestnených osôb a sťažnostného mechanizmu.³⁹

Považujem za alarmujúce, že hoci príslušné štátne orgány majú o týchto závažných nedostatkoch vedomosť už od roku 2009, neprijali žiadne nápravné opatrenia.

04.3. OSOBNÉ PREHLIADKY

V súvislosti s vykonávaním osobných prehliadok som počas návštevy zistil, že zaistené osoby sú pri prijímaní do zariadenia podrobené osobnej prehliadke, ktorá zahŕňa vyzlečenie donaha. Takáto prax nemá riadny právny základ, pretože zákon o pobyte cudzincov nehovorí nič o povinnosti vyzliekania sa a príslušný vykonávací predpis iba odkazuje na zákon. Vykonávanie takýchto prehliadok bez riadneho právneho základu môže byť v rozpore s právom na ochranu súkromia.⁴⁰ Pokiaľ sú takéto prehliadky vykonávané rutinne a plošne, môžu predstavovať nielen neprimeraný zásah do súkromia, ale aj zlé zaobchádzanie v zmysle

³⁷ § 52 ods. 3 písm. f) a g) zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³⁸ *Maslák proti Slovensku*, rozsudok zo dňa 31. marca 2022, č. 38321/17.

³⁹ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 42. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

⁴⁰ *Khan proti Spojenému Kráľovstvu*, rozsudok zo dňa 12. mája 2020, č. 35394/97.

medzinárodných ľudskoprávných štandardov, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Podvýbor SPT v správe Taliansku v tejto súvislosti odporúča, aby bol na vykonávanie bezpečnostných a osobných prehliadok prítomný dostatočný počet sociálnych pracovníkov oboch pohlaví, mužov aj žien. Podvýbor SPT ďalej tiež odporúča, aby všetky zariadenia pre cudzincov disponovali zamestnancami, ktorí sú náležite vyškolení a dokážu primerane reagovať na špecifické potreby rozličného veku a pohlavia zaistených cudzincov.⁴¹

Vo vzťahu k spôsobu vykonávania dôkladných osobných prehliadok dopĺňam, že v prípade, ak je vykonanie takejto prehliadky v konkrétnom prípade z bezpečnostných dôvodov nevyhnutné, mala by byť prehliadka vykonávaná šetrnejšou dvojkrokovou metódou, kedy je zaistená osoba požiadaná, aby si dala vrchný a spodný diel oblečenia dole v dvoch samostatných krokoch, v čoho dôsledku sa vyhne úplnej nahote.⁴²

Rozumiem dôležitosť zachovania bezpečnosti v zariadeniach, zároveň je však potrebné dôkladne vyvažovať bezpečnostné požiadavky s potrebou zabezpečenia dôstojnosti osôb obmedzených na osobnej slobode.

04.4. ODPORÚČANIA

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce:

- Obmedzujúce opatrenia uplatňovať adresne, na základe individuálneho posúdenia rizika. **(priebežne)**
- Riadne zdôvodňovať umiestnenie do izolácie a jeho nevyhnutnosť v konkrétnom prípade, a to nielen odkazom na zákonné ustanovenie. Zaistené osoby do izolácie umiestňovať vždy len na nevyhnutný čas. **(priebežne)**
- O umiestnení do izolácie a možnostiach, ako sa možno voči takémuto príkazu procesne brániť, cudzinca preukázateľne poučiť v jazyku, ktorému rozumie. **(priebežne)**
- Osobné prehliadky zahŕňajúce vyzlečenie donaha robiť šetrným spôsobom rešpektujúc ľudskú dôstojnosť. Zaviesť v praxi pri vykonávaní takýchto prehliadok tzv. dvojkrokovú metódu. **(priebežne)**

Prezídium Policajného zboru:

- Z príkazu prezidenta Policajného zboru zo dňa 7. júla 2021 k vyhotovovaniu obrazového, zvukového alebo iného záznamu odstrániť z bodu 1 časť vety „ak to aktuálna situácia, technické možnosti a charakter služobného zákroku umožňuje.“ **(bezodkladne)**
- Zabezpečiť pre RHCP Sobrance kamery na vyhotovovanie kamerových záznamov. **(do 9 mesiacov)**

⁴¹ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Talianska uskutočnená v dňoch 16. až 22. septembra 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁴² Združenie pre predchádzanie mučeniu (APT). Telesné prehliadky (cit. 31.10.2023). Dostupné z: <https://www.apr.ch/knowledge-hub/dfd/body-searches>.

- Poučiť príslušníkov PZ o oprávneniach verejného ochrancu práv, a to najmä vo vzťahu k poskytovaniu súčinnosti. **(priebežne)**
- Zakotviť v internom predpise vykonávanie osobných prehliadok šetrnejšou dvojkrokovou metódou. **(do 9 mesiacov)**

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- V legislatíve dostatočne precíznym spôsobom upraviť vykonávanie osobných prehliadok v zariadeniach pre cudzincov. **(do 9 mesiacov)**
- Legislatívne stanoviť maximálnu dobu, počas ktorej môže byť zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia, ako aj povinnosť v rozhodnutiach o umiestnení do izolácie uvádzať dostatočne individualizované a konkretizované odôvodnenia. **(do 9 mesiacov)**
- V legislatíve vhodne upraviť možnosti, ktorými sa môže zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia voči rozhodnutiu, resp. voči príkazu riaditeľa brániť. **(do 9 mesiacov)**

05 PROCESNÉ ZÁRUKY AKO PREVENCIA ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA

Zaistení cudzinci by mali byť bezodkladne, prístupným spôsobom a v jazyku, ktorému rozumejú, informovaní o ich osobnej situácii, vrátane právneho statusu. Súčasne by mali byť efektívne informovaní o možnostiach pomoci a podpory, ako aj o ďalších službách, ktoré majú k dispozícii, prístupu k nim, ich právach a povinnostiach počas administratívnych, súdnych a iných konaní, možných dôsledkoch nedodržovania predpisov alebo nespolupracovania a o dostupných opravných prostriedkoch. Podvýbor SPT predovšetkým odporúča, aby zmluvný štát alokoval potrebné finančné a ľudské zdroje na zabezpečenie tlmočníkov kvalifikovaných pracovať s úradmi a cudzincami v zariadení.⁴³

ESLP napr. vyslovil, že v súlade s čl. 5 ods. 2 Dohovoru o ľudských právach by mala byť každá osoba obmedzená na slobode informovaná ľudským, jednoduchým spôsobom a v jazyku, ktorému rozumie, o právnych a faktických dôvodoch takéhoto obmedzenia. Len v takom prípade sa takáto osoba vie brániť voči rozhodnutiu, ktorým jej bola obmedzená sloboda a prípadne aj namietat jeho nezákonnosť.⁴⁴ Podvýbor SPT v tejto súvislosti ďalej odporúča zaviesť účinné postupy, prostredníctvom ktorých budú cudzinci zrozumiteľne poučení aj o možných dôsledkoch neposkytnutej spolupráce z ich strany.⁴⁵

05.1. PRÍSTUP K PRÁVNEJ POMOCI

Prístup osôb, ktoré sú obmedzené na slobode, k právnej pomoci je kľúčový pre možnosť efektívneho naplnenia ich práv v administratívnych konaniach, ako aj pre prevenciu zlého zaobchádzania. Aby bol dosiahnutý požadovaný efekt, musí byť právo na právneho zástupcu zaručené už od prvotného okamihu obmedzenia osobnej slobody. Osoby obmedzené na slobode majú mať vždy možnosť stretnúť sa s právnym zástupcom bez prítomnosti tretích osôb.⁴⁶

Zaistené osoby majú byť informované o ich práve kontaktovať právniká podľa vlastného výberu, zastupiteľský úrad, medzinárodné organizácie alebo mimovládne organizácie. V tomto ohľade by im mala byť poskytnutá zo strany zariadenia pomoc a súčinnosť.⁴⁷ Podvýbor SPT v

⁴³ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁴⁴ ESLP. Sprievodca judikatúrou Európskeho dohovoru o ľudských právach: Prísťahovalectvo (2022). Dostupné z:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Immigration_ENG.

⁴⁵ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁴⁶ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Prístup k právnej pomoci ako prostriedok prevencie zlého zaobchádzania. Výňatok z 21. všeobecnej správy CPT zverejnenej v r. 2011. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccd25>

⁴⁷ Rada Európy. Dvadsať usmernení o nútenom návrate. Usmernenie č. 10: Podmienky zaistenia za účelom administratívneho vyhostenia. Dostupné z:

reakcii na návštevu Bulharska v r. 2021 konštatoval, že nedostatok informácií môže zaisteným osobám spôsobovať úzkosť, prehĺbiť pocity beznádeje a neistoty.⁴⁸

Počas mojej návštevy v zariadení sme sa prítomných zaistených osôb, ako aj zamestnancov zariadenia pýtali na prístup k právnej pomoci. Zamerali som sa na pomoc v konaniach o zaistení, v konaniach o vyhostení, ako aj v azylových konaniach v prípadoch, ak sa zaistená osoba rozhodne požiadať o udelenie azylu na území Slovenskej republiky, resp. má byť navrátená v zmysle Dublinského nariadenia⁴⁹ do inej krajiny Európskej únie.

Na základe rozhovorov s cudzincami, so sociálnym pracovníkom, ako aj s riaditeľom zariadenia som zistil, že osoby sú o možnosti obrátiť sa na právneho zástupcu informované výlučne ústne zo strany sociálneho pracovníka. Informácie o neziskových organizáciách venujúcich sa pomoci cudzincom sa nachádzajú na nástenkách umiestnených v prijímacej časti, kde prebiehajú úvodné osobné prehliadky, v návštevnej miestnosti a pri vstupe do ubytovacej časti. **Tieto nástenky však nie sú zaisteným osobám prístupné počas dňa, keďže sú jednotlivé sektory oddelené a po chodbách sa cudzinci pohybujú len v prípade, ak idú na vychádzku.** Čas venovaný vychádzke by mal slúžiť na odpočinok a pohyb v exteriéri, nie na oboznamovanie sa s právne významnými informáciami na nástenkách.

Informačné nástenky sú v zariadení vo všeobecnosti zanedbané, informácie na nich nie sú komplexné ani aktualizované, pričom nie vždy sú dostupné v jazykoch, ktoré sú pre umiestnené osoby zrozumiteľné. Krajiny pôvodu osôb prichádzajúcich do zariadenia sa v priebehu mesiacov a rokov zvyknú meniť s ohľadom na geopolitické ako aj iné aspekty, pričom by bolo účelné, ak by sa informácie aktualizovali, resp. sa dopĺňali preklady pri nových krajinách/jazykoch operatívne, na základe aktuálneho zloženia umiestnených osôb.

Z rozhovorov s cudzincami vyplynulo, že informácie ohľadom právnej pomoci a právneho zastúpenia získavajú primárne od sociálneho pracovníka, pričom sú tak, ako aj v iných psychologických a sociálnych aspektoch v zariadení, odkázaní výlučne na jeho pomoc. Sociálny pracovník nám objasnil, že v prípade, ak má zaistená osoba záujem o poskytnutie právnej pomoci, vyplní formulár vo forme žiadosti, pričom takúto požiadavku následne sociálny pracovník postupuje ďalej svojim kolegom, právnikom Slovenskej humanitnej rady. Slovenská humanitná rada v zariadení poskytuje právne zastupovanie v azylových konaniach, pričom vo vzťahu k zaisteniu a vyhostovaniu sa osoby môžu obracať na

https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaReqConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf

⁴⁸ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená dňa 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological

⁴⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, tzv. Dublin III

právníkov Centra právnej pomoci, ktorí do zariadenia pravidelne dochádzajú.

Na základe našej žiadosti nám zariadenie zaslalo kópiu tlačív, ktorými osoby v ÚPZC Sečovce môžu žiadať o poskytnutie právnej pomoci. Formuláre obsahujú žiadosti o poskytnutie právnej pomoci v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny, v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu a v azylovom konaní.⁵⁰ **Formuláre sú však iba v slovenskom jazyku.** Okrem týchto formulárov cudzinci vyplňajú, resp. podpisujú aj poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci. Toto poučenie je preložené do anglického jazyka.

Z rozhovorov, ktoré som so zaistenými osobami viedol, taktiež vyplynulo, že častokrát v zariadení ostávajú po dlhé obdobie, v rozsahu aj 6 mesiacov. Zaistenie je im v mnohých prípadoch z rozličných dôvodov predĺžené, pričom s dlhším časom umiestnenia pôvodne nerátali. V dôsledku nedostatočnej informovanosti sa teda nevedeli v danom čase kvalifikovane rozhodnúť či právnou pomoc potrebujú. Ak by disponovali informáciou, že je tu možnosť predĺženia zaistenia v zmysle zákona o pobyte cudzincov,⁵¹ boli by sa na právnika obrátili už pri nástupe do zariadenia.

05.2. INFORMOVANIE O PRÁVACH A POVINNOSTIACH V ZARIADENÍ

Zaisteným osobám by mali byť systematicky poskytované informácie o vnútornom poriadku zariadenia, ako aj o ich právach a povinnostiach. Tieto informácie by mali byť poskytnuté v najčastejšie využívaných jazykoch, a ak je to potrebné, mali by byť využité služby tlmočníka.

Prístup k informáciám o právach a povinnostiach a o režime v zariadení je pre cudzincov zabezpečený prostredníctvom nástieniek v niektorých sektoroch a prostredníctvom sociálneho pracovníka. V niektorých sektoroch však nástienka úplne absentovala. Rovnako ako pri informáciách o právnej pomoci, nástienky v sektoroch nie sú aktualizované a nie sú pre cudzincov dostupné vo viacerých jazykových verziách. Považujem za dôležité, aby mali cudzinci v sektore k dispozícii taktiež informácie o vnútornom poriadku a režime dňa.⁵² Všetky tieto informácie, ktoré ovplyvňujú každodenný život zaistených osôb, by mali byť pre cudzincov neustále a ľahko dostupné. Ide o nenákladné a jednoduché opatrenie, ktoré môže výrazne prispieť k informovanosti cudzincov, väčšej transparentnosti a predvídateľnosti denných aktivít. Vo vzťahu k vnútornému poriadku zariadenia uvádzam, že jeho posledná verzia je z roku 2018, pričom na niektorých miestach obsahuje odkazy na ustanovenia, ktoré sa v ňom už aktuálne nenachádzajú.

V závere uvádzam, že počas osobných rozhovorov mi niektorí cudzinci avizovali, že v prípadoch, kedy boli do zariadenia prijímaní v neskorších

⁵⁰ Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁵¹ § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov.

⁵² Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

večerných alebo nočných hodinách, neboli vôbec oboznámení s pravidlami, vnútorným poriadkom ani s režimom v zariadení. Informácie sa sprostredkované dozvedeli len od ostatných zaistených osôb. Zaistení cudzinci by sa mali informácie o svojich právach a povinnostiach či o režime dňa dozvedieť od poverených zamestnancov zariadenia. Prípadná ochota ostatných cudzincov informovať práve prijatých cudzincov o ich právach a povinnostiach nemôže nahradiť informačnú povinnosť zariadenia.

05.3. PODÁVANIE ŽIADANIEK A SŤAŽNOSTÍ

Podľa Výboru CPT sú efektívne postupy podávania sťažností základnou zárukou proti zlému zaobchádzaniu. Zaistené osoby by mali mať vo vzťahu k sťažnostiam prístup k vnútorným aj k vonkajším mechanizmom, ako aj právo na dôverný prístup k orgánu príslušnému na riešenie sťažností.⁵³ Je mimoriadne dôležité, aby na každom mieste pozbavenia slobody existoval účinný interný sťažnostný mechanizmus. To môže pomôcť identifikovať a vyriešiť problémy čo najskôr po ich výskyte. Podľa Podvýboru SPT môžu efektívne mechanizmy na podávanie sťažností v cudzineckom zariadení zabezpečiť, že akékoľvek zlé zaobchádzanie bude okamžite identifikované a bude zaručená účinnosť vyšetrovania pri podozrení zo zlého zaobchádzania.⁵⁴

Sťažnostný mechanizmus by mal napĺňať požiadavky prístupnosti, efektivity a dôvernosti. Najvhodnejším spôsobom je vyčlenenie špeciálnej schránky na sťažnosti, ktorú by spravovala tretia, nezávislá osoba, ktorá nepracuje priamo s cudzincami. Podanie sťažnosti nesmie byť osobe obmedzenej na osobnej slobode na ujmu a možnosť jej podania, resp. postup jej vybavenia by mali byť jasne komunikované.⁵⁵

Výbor CPT odporúča, aby sťažnosť bolo možné podať najprv ústne, pričom ju zaznamená službukonajúci zamestnanec, ktorému je priamo podaná. Na ústnu sťažnosť treba reagovať rýchlo, t. j. v úzko vymedzenom časovom rozpätí. Ak nedôjde k vyriešeniu, sťažnosť by mala byť formulovaná sťažovateľom písomne a prenesená na ďalšiu hierarchickú úroveň. Výbor CPT taktiež odporúča, aby nad internými mechanizmami podávania sťažností udržiavali dohľad externé kontrolné orgány.⁵⁶

Vo vzťahu k možnosti podávania žiadostí a sťažností vnútri zariadenia cudzinci tvrdili, že o možnostiach kontaktovať riaditeľa zariadenia prostredníctvom žiadostí alebo sťažností nie sú dostatočne informovaní. V prípade akýchkoľvek požiadaviek sa obracajú výlučne na sociálneho pracovníka, pričom tento je v zariadení sám a nie je častokrát k dispozícii aj počas dlhšieho časového obdobia.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska uskutočnená v dňoch 9. až 18. septembra 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁵⁵ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Sťažnostný mechanizmus (2018). Dostupné z: <https://rm.coe.int/16807bc668>.

⁵⁶ Ibidem.

K priamej komunikácii so zamestnancami zariadenia sa dostávajú zriedkavo, títo ich častokrát len odprevádzajú na vychádzky alebo k lekárovi a späť do sektora.

Formuláre žiadaniek v papierovej podobe sa prijímajú pravidelne každý týždeň v pondelok a obsahujú tri body: žiadosť o výpis telefónnych čísiel z mobilného telefónu, žiadosť o vydanie oblečenia zo skladu a žiadosť o nákup vymenovaných potravín a toaletných potrieb. **Body a zoznamy produktov sú vo formulári uvedené len v slovenskom jazyku.** V prípade, že majú cudzinci iné požiadavky, tieto adresujú príslušníkom ústne (častokrát čeliac jazykovej bariére), alebo prostredníctvom sociálneho pracovníka (napr. žiadosť o predvedenie k lekárovi, vypožičanie ihly na šitie atď.). V chodbe pred vstupom do sektorov majú príslušníci nástenku, na ktorej sú žiadanky kvôli prehľadnosti zaznamenané.

Aj v súvislosti so sťažnostným mechanizmom považujem za dôležité opätovne zdôrazniť, že zaistené osoby nemajú v zariadení v jednotlivých sektoroch k dispozícii písacie potreby. Schránky na sťažnosti, prostredníctvom ktorých by mohli zaistené osoby podávať sťažnosti anonymne, v zariadení zriadené nie sú. Odporúčam zariadeniu sťažnostný mechanizmus vnútri zariadenia zefektívniť a zabezpečiť, aby bol prístupný pre každú zaistenú osobu v jazyku, ktorému rozumie.

05.4. ODPORÚČANIA

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce:

Prístup k právnej pomoci a informáciám

- Inštalovať nástenky v sektoroch, kde absentujú. Aktualizovať existujúce nástenky a umiestniť ich na viditeľných miestach (vstup do ubytovacej časti, prijímacej časti ako aj v jednotlivých sektoroch). Nástenky by mali obsahovať informácie o možnosti právnej pomoci spolu s uvedením náplne činnosti jednotlivých neziskových organizácií a kontaktov, ako aj informácie o vnútornom poriadku vo viacerých jazykových verziách s ohľadom na aktuálne obsadenie zariadenia. **(do 3 mesiacov)**
- Zabezpečiť, aby bol formulár so žiadosťou o poskytnutie právneho poradenstva dostupný nielen v slovenskom, ale a aj v anglickom jazyku a najmenej v 2 ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. **(do 3 mesiacov)**
- Zabezpečiť, aby bolo poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci odovzdávané z rúk príslušníkov PZ každému cudzincovi prichádzajúcemu do zaistenia bez zbytočného odkladu. **(priebežne)**
- Informovať cudzincov o vnútornom poriadku, ako aj o maximálnej a priemernej dobe, počas ktorej môžu byť v zmysle zákona o pobyte cudzincov zaistení: dôsledne a v jazyku, ktorému rozumie, a to už pri prijíme do zariadenia. **(priebežne)**

Podávanie žiadaniek a sťažnostný mechanizmus

- Zabezpečiť, aby bol formulár určený na žiadanky dostupný v anglickom jazyku, popr. vo viacerých jazykových mutáciách (aj s

rozpisom potravín), a aby bol pre cudzincov ľahko prístupný. **(do 3 mesiacov)**

- Zabezpečiť písacie potreby a papiere v sektoroch. **(bezodkladne)**
- Zriadiť schránky na sťažnosti, do ktorých by zaistené osoby mohli vhodiť svoje sťažnosti anonymne. **(do 3 mesiacov)**
- Zabezpečiť lepšiu informovanosť zaistených osôb o možnostiach podania sťažností, ako aj o postupoch a lehotách ich vybavenia. **(priebežne)**

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- Vyčleniť finančné prostriedky na vzdelávanie sa v anglickom jazyku pre príslušníkov pôsobiacich v zariadeniach pre cudzincov. **(do 6 mesiacov)**

06 ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

Fyzické a duševné zdravie zaistených osôb je mimoriadne dôležité. Osoby obmedzené na slobode strácajú možnosť zabezpečiť si svoju zdravotnú starostlivosť samostatne. Môžu mať špecifické potreby súvisiace so zlým zaobchádzaním, ktoré prežili ešte vo svojej krajine alebo počas úteku. Je tiež vysoká pravdepodobnosť, že už len samotné zaistenie bude mať negatívny vplyv na ich fyzické či mentálne zdravie. Zodpovednosť za dodržiavanie, ochranu a plnenie práva na zdravie zaistených osôb nevyhnutne zahŕňa starostlivosť a liečbu ich existujúcich ťažkostí.

Podvýbor SPT odporúča, aby cudzinci dostávali informácie o svojom zdravotnom stave, potrebných liekoch a liečbe spôsobom a v jazyku, ktorému rozumejú, a ktorý je primeraný ich veku, kultúre a pohlaviu. Podľa Podvýboru SPT by mali zmluvné štáty zabezpečiť, aby bol v zariadeniach zamestnaný a dostupný primeraný počet ženského a mužského lekárskeho a zdravotného personálu na poskytovanie kvalitných zdravotníckych služieb.⁵⁷

Výbor CPT zastáva názor, že zadržívaní nelegálni migranti by hneď od okamihu pozbavenia osobnej slobody mali mať, okrem iného, aj právo na prístup k lekárovi. Výbor CPT odporúča, aby **zaistené osoby absolvovali komplexnú lekársku prehliadku (vrátane skríningu prenosných ochorení) čo najskôr po prijatí do zariadenia.**⁵⁸

06.1. PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI A VSTUPNÉ PREHLIADKY

V rámci prieskumu som zistil, že v zariadení pracuje jeden všeobecný lekár a dve zdravotné sestry. Zdravotné sestry sa v zariadení nachádzajú každý pracovný deň. Lekár v zariadení pracuje len na dohodu, nakoľko podľa vyjadrenia riaditeľa, zariadenie malo problém nájsť lekára na plný úväzok. Aktuálne na pozíciu lekára nie je vytvorené ani tabuľkové miesto.

Upozorňujem, že zo správy Výboru CPT z roku 2009 vyplýva, že v danom čase v zariadení pôsobil lekár na plný úväzok.⁵⁹ V tomto ohľade sa teda situácia neposunula k lepšiemu, ale naopak zhoršila.

Predvedenie k zdravotnej sestre zabezpečujú službukonajúci policajti, ktorých o to zaistené osoby ústne požiadajú. Niektoré osoby uviedli, že sa sťažovali policajtom na bolesti hlavy, žiadali tabletky proti bolesti, ale neboli im poskytnuté. Jedna zaistená osoba uviedla, že ich zdravotné

⁵⁷ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Talianska uskutočnená v dňoch 16. až 22. septembra 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁵⁸ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

⁵⁹ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučeniu a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 41. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

problémy neberie v zariadení nikto vážne. Takýto systém žiadosti o predvedenie k zdravotníckemu personálu nepovažujem za efektívny. V súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti Podvýbor SPT tiež odporúča zabezpečiť prístup k profesionálnym tlmočníkom počas lekárske konzultácie. Som toho názoru, že takýmto spôsobom by bolo podstatne jednoduchšie predísť možným nedorozumeniam jednak pri opisovaní zdravotného stavu zo strany zaistej osoby a tiež podávaní informácií o správnej liečbe zo strany lekára.⁶⁰

Za jeden z najzávažnejších nedostatkov považujem skutočnosť, že lekár chodí do zariadenia iba veľmi sporadicky, čo potvrdili nielen zaistené osoby, ale aj samotný personál zariadenia. Posledná zmienka v knihe návštev o príchode lekára bola z apríla 2023, to znamená dva mesiace pred mojou návštevou. V zariadení tak de facto poskytujú zdravotnú starostlivosť len sestry. Podvýbor SPT v tejto súvislosti odporúča lekárom v zariadeniach zabezpečiť primerané pokyny pre zdravotnícky personál, ktorý zastupuje lekárov v ich neprítomnosti.⁶¹ Na základe rozhovoru so zdravotnými sestrami som zistil, že písomné pokyny pre zdravotné sestry neexistujú. Zdravotné sestry v prípade potreby s lekárom o postupe diskutujú telefonicky. Takýto stav nepovažujem za ideálny. Existencia riadneho protokolu, ako postupovať v konkrétnych situáciách, zvyšuje štandard poskytovanej zdravotnej starostlivosti.

Ako problém som tiež identifikoval časový horizont absolvovania vstupných prehliadok. Zaistené osoby uvádzali, že vstupné prehliadky absolvovali približne po 2 až 3 týždňoch od príchodu do zariadenia. Z rozhovoru so zdravotnou sestrou vyplynulo, že krvné testy sa vykonávajú až keď jej prídu karty poisťencov zo zdravotnej poisťovne, čo, podľa nej, niekedy trvá aj niekoľko týždňov.

06.2. PRÍSTUP K PSYCHOLÓGOVI

Zaistené osoby by mali mať primeraný prístup k psychologickej pomoci a k psychiatrickej starostlivosti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať fyzickému a psychickému stavu u tých osôb, z ktorých niektoré boli v krajinách pôvodu vystavené mučeniu alebo inému zlému zaobchádzaniu. Podvýbor SPT odporúča, aby sa všetkým osobám v zariadeniach trpiacim duševnými problémami poskytlo úplné lekárske a psychologické vyšetrenie, ktoré vykonávajú špecializovaní odborníci. Podľa Podvýboru SPT by mala byť cudzincom následne po vyšetrení poskytnutá adekvátna liečba a ich zdravotná situácia by sa mala brať do úvahy pri akomkoľvek administratívnom konaní.⁶²

⁶⁰ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Rumunska uskutočnená v dňoch 3. až 12. mája 2016: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

Samotné zaistenie môže mať značne negatívny vplyv na mentálne zdravie osôb, a preto by mali byť vykonávané pravidelné hodnotenia aj v prípade, keď pri príchode do zaistenia osoby nepreukazovali žiadne známky potreby psychologickú či psychiatrickú pomoc. Preto je potrebné **počas celej doby zaistenia monitorovať fyzický a psychický stav zaistených osôb, a to kvalifikovaným zdravotníckym personálom.** V prípade potreby je nevyhnutné zabezpečiť adekvátnu liečbu, vrátane psychologickú pomoc. Zaisteným osobám by malo byť vyšetrenie kvalifikovaným zdravotníckym pracovníkom (vrátane psychologického) ponúknuté čo najskôr po ich príchode do zariadenia.⁶³ Podvýbor SPT je toho názoru, že pravidelná prítomnosť psychológa v zariadení má priaznivý vplyv na psychické zdravie cudzincov v ich náročnej situácii. V správe adresovanej Švajčiarsku SPT kladne hodnotí zariadenie, v ktorom je psychológ prítomný dvakrát do týždňa, a okrem toho, aj na osobitné vyžiadanie zaistených cudzincov.⁶⁴

Počas prieskumu v zariadení som zistil, že psychológ do zariadenia síce chodí (z dochádzky vyplýva, že je v zariadení 4 až 5-krát do mesiaca, 15 až 20 hodín mesačne), ale niektoré zaistené osoby nemajú vedomosť o tom, že môžu využiť jeho služby. To je aj prípad jednej zo zaistených osôb, ktorá uviedla, že v zariadení sa jej v dôsledku stresu zhoršil zdravotný stav. Informácia o psychologickú pomocí nie je uvedená ani v poučení, ktoré je zaisteným osobám odovzdávané a nie je ani súčasťou vnútorného poriadku.

06.3. ODPORÚČANIA

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce:

- Zabezpečiť, aby bola vstupná zdravotná prehliadka, vrátane krvných testov, vykonaná bezodkladne po prijatí cudzinca do zariadenia, najneskôr do 72 hodín. **(priebežne)**
- Zabezpečiť písomnú formu žiadostí o predvedenie do zdravotného strediska (napríklad umiestniť do jednotlivých sektorov knihu/zošit, do ktorých sa zaistená osoba zapíše v prípade, že požaduje predvedenie k lekárovi). **(bezodkladne)**
- Zabezpečiť pravidelnú prítomnosť lekára v zariadení. **(bezodkladne)**
- Zabezpečiť, aby boli cudzinci prichádzajúci do zaistenia riadne informovaní o existencii a pôsobení zdravotnej služby (vrátane psychologickú pomocí) bez zbytočného odkladu po prijatí do zariadenia. **(priebežne)**
- Aktualizovať nástenky na viditeľných miestach s informáciami o pôsobení zdravotnej služby v zariadení. **(bezodkladne)**
- Preškoliť pracovníkov zariadenia, aby vedeli identifikovať osoby, ktoré zažili násilie alebo iné traumatizujúce situácie a zhodnotiť prípadnú potrebu konzultácie so psychológom. **(priebežne)**

⁶³ UNHCR. Usmernenia o uplatniteľných kritériách a štandardoch týkajúcich sa zaistovania žiadateľov o azyl a alternatív k zaisteniu (2012), s. 30 – 33. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/503489533b8.html>.

⁶⁴ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Švajčiarska uskutočnená v dňoch 27. januára až 7. februára 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- Spolu s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky vykonať audit a zriadiť pracovnú skupinu, ktorá vypracuje plán riadneho poskytovania zdravotnej starostlivosti v zariadeniach a vyhodnotí možné systémové zmeny, vrátane možnej transformácie systému poskytovania zdravotnej starostlivosti pod systém všeobecného (civilného) zdravotníctva. **(bezodkladne)**

07 MATERIÁLNE PODMIENKY

Výbor CPT v súvislosti s materiálnymi podmienkami uvádza, že zariadenia slúžiace na zaistenie cudzincov by mali disponovať primerane vybavenými ubytovacími priestormi. Tieto by mali byť čisté a v dobrom stave, ponúkajúce dostatočný životný priestor. Pozornosť by mala byť venovaná aj dispozičnému riešeniu priestorov aby, podľa možnosti, nenavodzovali dojem väzenského prostredia.⁶⁵

Rovnako aj Podvýbor SPT zdôrazňuje dôležitosť poskytnutia primeranej životnej úrovne všetkým cudzincom a vyzýva zabezpečiť, aby boli držaní v čistých a hygienických podmienkach.⁶⁶

V zmysle zákona o pobyte cudzincov tvoria zariadenie ubytovacie miestnosti, vrátane sociálnej, kultúrnej a návštevnej miestnosti a tvorí ho aj ďalší priestor, v ktorom sa štátni príslušníci tretej krajiny môžu v určenom čase voľne pohybovať. Ubytovacia miestnosť by mala byť vybavená elektrickým osvetlením, stolom, stoličkami, posteľami a skrinkami na uloženie osobných vecí, v počte zodpovedajúcom počtu ubytovaných štátnych príslušníkov tretej krajiny. Pod materiálne podmienky možno, okrem ubytovacích a sanitárnych priestorov, zahrnúť taktiež stav oblečenia a hygienických potrieb, ktoré poskytuje zariadenie zaisteným osobám.

07.1. PRIESTORY

Pri ohliadke ubytovacích priestorov som zaznamenal ako najpálčivejší problém veľmi zlý stav posteľných matracov, a to špeciálne v sektore pre rodiny s deťmi. Matrace sú, vzhľadom na dlhodobé užívanie, značne preležané a potrhane. Hoci sektor pre rodiny s deťmi sa v čase mojej návštevy rekonštruoval, bol ešte pár dní predtým obývaný a cudzinci tieto matrace využívali.

Riaditeľ útvaru mi avizoval, že zariadenie opakovane už od r. 2016 žiadalo Ministerstvo vnútra SR, Centrum podpory o zabezpečenie materiálu, matracov zo studenej peny v počte 176 kusov. Poslednú urgenciu týkajúcu sa nevyhnutnej potreby zabezpečenia matracov zariadenie zasielalo v novembri r. 2022. Potrebu obmeny matracov v izolačných miestnostiach a izbách v ubytovacom bloku s cieľom zabezpečiť hygienické požiadavky avizovali v r. 2019 po kontrole zariadenia aj zamestnanci príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva.

Ako problematické tiež hodnotím, že zaistené osoby nemajú na izbách k dispozícii uzamykatelné skrinky, do ktorých by si mohli zamykať svoje osobné veci, ako napr. svoje mobilné telefóny, ktoré sú v súčasnosti uskladňované v skladových priestoroch zariadenia a prístup k nim majú

⁶⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Normy CPT (Podstatné časti všeobecných správ CPT), str. 41. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/Normy-CPT.pdf>.

⁶⁶ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

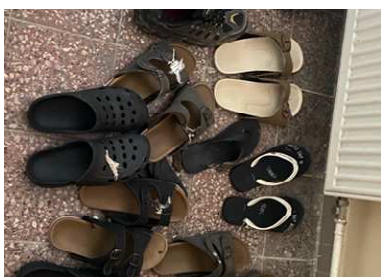
cudzinci len prostredníctvom oficiálnej požiadavky. Aj Výbor CPT odporúča, aby cudzinci mali na izbách uzamykateľné skrinky resp. uzamykateľný priestor na uskladnenie cenností.⁶⁷

Ako som už spomínal v časti venujúcej sa aktivitám, okrem izieb som mal možnosť obzrieť si spoločenské miestnosti a detský kútik. Miestnosti by mohli byť vybavené napr. sedacími vakmi, rastlinami, knihami, alebo umeleckými výtvormi umiestnených cudzincov tak, aby priestor nepôsobil až takým strohým dojmom. Zmeny, ktoré by spravili priestory prívetivejšími, odporúčam realizovať primárne v sektore pre rodiny s deťmi a následne vo všetkých zvyšných sektoroch.

Počas mojej návštevy práve prebiehala rekonštrukcia jedného zo 4 sektorov. Rekonštrukcia je zameraná primárne na úplnú prestavbu sociálnych a hygienických zariadení. Oceňujem, že zariadenie prechádza postupnou rekonštrukciou, keďže ubytovacie priestory a sanitárne zariadenia sú, vzhľadom na dlhšie časové obdobie, značne opotrebované.

07.2. OBLEČENIE A HYGIENICKÉ POTREBY

Zaistené osoby by mali mať možnosť, v prípade ak majú k dispozícii svoje vlastné oblečenie a obuv, tieto aj využívať.⁶⁸ Pri osobách, ktoré sú odkázané na pomoc zariadenia, je samozrejme dôležité ponúknuť oblečenie vo vhodnej veľkosti a zodpovedajúce počasiu/ročnému obdobiu. Balík s oblečením a hygienickými potrebami cudzincom vydáva zariadenie pri prijíme.

Počas mojej návštevy som zistil, že oblečenie, ktoré poskytuje zaisteným osobám zariadenie (tričko a tepláky) je rovnaké pre všetky zaistené osoby, a to zrejme s cieľom zabrániť im v úteku zo zariadenia. Cudzinci zároveň nemôžu nosiť ani svoje vlastné topánky, zariadenie im vydáva obuv - gumené šľapky. V rámci vykonaných rozhovorov, ale aj vizuálnym zhodnotením som zistil, že poskytovaná obuv je veľmi opotrebovaná, roztrhaná a nevhodná na ďalšie nosenie. Obuv nie je vhodná na športové aktivity, pričom cudzinci z dôvodu nepohodlia a zo strachu z úrazu radšej hrajú futbal bosí. Zároveň, v jednej obuvi (gumené šľapky) chodia v interiéri aj v exteriéri. Cudzinci ďalej avizovali, že oblečenie je im často vydávané v rozmeroch, ktoré nezodpovedajú ich konfekčnej veľkosti. Niektorí taktiež uviedli, že nemajú k dispozícii dostatok spodnej bielizne. Výmena oblečenia prebieha každý druhý týždeň.

Oblečenie, ktoré zariadenie poskytuje cudzincom, si následne sami udržiavajú, resp. perú (tričko, tepláky, pyžamo). Cudzinci, s ktorými som sa rozprával, uviedli, že oblečenie si perú v rukách, nemajú si však ako zaobstaráť prací prášok a majú tak k dispozícii len šampón. Zamestnanci zariadenia ma následne informovali, že cudzinci môžu využívať aj práčku, ktorá je v zariadení. V prípade, ak sa nazbiera bielizeň na pranie,

⁶⁷ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Chorvátska o návšteve Chorvátska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 4. až 14. mája 2007, ods. 33 a 35. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-hrv-20070414-en-10>.

⁶⁸ UNHCR. Usmernenia o uplatniteľných kritériách a štandardoch týkajúcich sa zaistovania žiadateľov o azyl a alternatív k zaisteniu (2012), s. 30. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/503489533b8.html>.

berú ich do pracovne v rámci vychádzok. Frekvenciu využívania práčky sa mi však nepodarilo overiť, pričom cudzinci počas rozhovorov uviedli, že o možnosti jej využitia nemali vedomosť.

V tomto kontexte považujem za dôležité uviesť, že v čase mojej návštevy nemali zaistené osoby povolené nosiť vlastné oblečenie (toto bolo počas ich pobytu v zariadení uskladnené). Povolenie nosiť vlastné oblečenie a topánky zariadenie odňalo cudzincom po mimoriadnej udalosti. Malo ísť o bezpečnostné opatrenie, ktoré malo zaisteným osobám prípadný útek sťažiť. Poskytnutie poškodeného a príliš veľkého alebo malého oblečenia, resp. obuvi považujem za nedôstojné. Zároveň poukazujem na nesprávny postup zariadenia spočívajúci v celoplošnom zákaze nosenia vlastnej obuvi a oblečenia v dôsledku mimoriadnej udalosti. Posilnenie bezpečnosti je, podľa môjho názoru, možné zabezpečiť aj iným spôsobom ako kolektívnym potrestaním zaistených osôb. Obdobné opatrenia by mali byť zavádzané vždy len na základe individuálneho posúdenia rizika. Opatrenia spočívajúce napr. aj v odobratí vlastného oblečenia, by mali byť uplatňované výlučne len voči tým cudzincom, u ktorých existuje reálne riziko, že útek plánujú, resp. sa už o útek pokúsili. Toto opatrenie navyše platilo ešte aj v čase mojej návštevy, t. j. 3 mesiace po mimoriadnej udalosti.

Vo vzťahu k hygienickým potrebám vydávaným v prijímacom balíčku uvádzam, že som počas prieskumu narazil na produkty (konkrétne mydlá), ktoré boli po dátume spotreby takmer 4 roky. Chcel by som tak zariadenie požiadať o dôslednejšiu kontrolu vydávaných produktov. Uvedený problém nám počas rozhovorov avizovali rovnako aj cudzinci. Ako príklad dobrej praxe v oblasti hygieny uvádzam a kladne hodnotím skutočnosť, že zaistené osoby majú možnosť každodenného sprchovania sa teplou vodou.

07.3.ODPORÚČANIA

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce:

- Vybaviť spoločenské miestnosti, popr. aj iné spoločné priestory, v rámci možností zariadenia takými prvkami, ktoré budú navodzovať uvoľnenejší dojem zariadenia. **(do 9 mesiacov)**
- Zabezpečiť pre každú zaistenú osobu vlastnú uzamykateľnú skrinku. **(do 9 mesiacov)**
- Pokračovať v rekonštrukcii zvyšných ubytovacích sektorov. **(priebežne)**
- Povoliť nosenie vlastného oblečenia, resp. obuvi a dbať na vydávanie dostatočného množstva spodnej bielizne a nepoškodeného oblečenia, pokiaľ možno v čo najvhodnejšej veľkosti. **(do 3 mesiacov)**
- V prípadoch vzniku mimoriadnej udalosti, resp. pri iných bezpečnostných dôvodoch, sa vyvarovať celoplošným pravidlám spočívajúcim v zásahoch do vonkajšieho vzhľadu, resp. v nosení nedôstojného oblečenia. **(priebežne)**
- Informovať cudzincov o možnosti prania v práčke v jazyku, ktorému rozumejú (v rámci poučenia o vnútornom poriadku) a zabezpečiť možnosť zakúpenia pracieho prostriedku. **(do 3 mesiacov)**
- Zabezpečiť výdaj hygienických potrieb vhodných na užívanie, s ohľadom na uvedený dátum spotreby. **(do 3 mesiacov)**

Prezídium Policajného zboru:

- Obrátiť sa na Centrum podpory Ministerstva vnútra SR, vo vzťahu k zabezpečeniu vhodných matracov pre zaistených cudzincov. **(do 3 mesiacov)**

08 ZÁVER

Nedostatky, ktoré som v ÚPZC Sečovce identifikoval, považujem za **závažné**.

Absencia konštruktívnych aktivít, obmedzené možnosti kontaktovať vonkajší svet, nedostatok informácií o právnom statuse a právnej pomoci, nedostatočná zdravotná starostlivosť, zlé materiálne a čiastočne aj hygienické podmienky, plošné uplatňovanie reštrikcií, prax vykonávania osobných prehliadok, nedostatočné odôvodňovanie umiestňovania do izolácie a v neposlednom rade okolnosti, za ktorých RHCP Sobrance vykonalo služobný zákrok, to všetko predstavuje okolnosti, ktoré kumulatívne vzaté môžu predstavovať porušenie zákazu zlého zaobchádzania.

Vo väčšine prípadov ide o nedostatky **systemového charakteru**, ktoré sú do určitej miery spôsobené nedostatkom personálu a finančných prostriedkov. Ďalšou príčinou je však aj neochota zmeniť už zabehnutý systém a s tým spojené **uplatňovanie rutinných postupov**. Pripomínam, že mnohé z problémov, ktoré som identifikoval počas mojej návštevy, Slovenskej republike vytykal už v roku 2009 aj Výbor CPT.

Vzhľadom na súčasnú geopolitickú situáciu možno predpokladať, že migrácia občanov tretích krajín do štátov Európskej Únie sa sama od seba nezastaví a treba predpokladať, že Slovensko bude aj v budúcnosti čeliť migračnému náporu. Preto považujem za nevyhnutné, aby príslušné štátne orgány k tejto problematike pristupovali zodpovedne a proaktívne a vyzývam ich na dialóg ohľadne možných riešení identifikovaných problémov.

09 PREHĽAD ODPORÚČANÍ

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

bezodkladne	<ul style="list-style-type: none">• Spolu s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky vykonať audit a zriadiť pracovnú skupinu, ktorá vypracuje plán riadneho poskytovania zdravotnej starostlivosti v zariadeniach a vyhodnotí možné systémové zmeny, vrátane nožnej transformácie systému poskytovania zdravotnej starostlivosti pod systém všeobecného (civilného) zdravotníctva.
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none">• Navýšiť počet sociálnych pracovníkov tak, aby bol v zariadení prítomný každý deň aspoň jeden sociálny pracovník (ideálne aj počas víkendov).
do 6 mesiacov	<ul style="list-style-type: none">• Vyčleniť finančné prostriedky na vzdelávanie sa v anglickom jazyku pre príslušníkov pôsobiach v zariadeniach pre cudzincov.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none">• Legislatívne upraviť konkrétne dôvody, na základe ktorých bude možné zaistenej osobe odobrať mobilný telefón.• V legislatíve dostatočne precíznym spôsobom upraviť vykonávanie osobných prehliadok v zariadeniach pre cudzincov.• Legislatívne stanoviť maximálnu dobu, počas ktorej môže byť zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia, ako aj povinnosť v rozhodnutiach o umiestnení do izolácie uvádzať dostatočne individualizované a konkretizované odôvodnenia.• V legislatíve vhodne upraviť možnosti, ktorými sa môže zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia voči rozhodnutiu, resp. voči príkazu riaditeľa brániť.

Prezídium Policajného zboru

priebežne	<ul style="list-style-type: none">• Poučiť príslušníkov PZ o oprávneniach verejného ochrancu práv, a to najmä vo vzťahu k poskytovaniu súčinnosti.
bezodkladne	<ul style="list-style-type: none">• Z príkazu prezidenta Policajného zboru zo dňa 7. júla 2021 k vyhotovovaniu obrazového, zvukového alebo iného záznamu odstrániť z bodu 1 časť vety „ak to aktuálna situácia, technické možnosti a charakter služobného zákroku umožňuje.“
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none">• Obrátiť sa na Centrum podpory Ministerstva vnútra SR, vo vzťahu k zabezpečeniu vhodných matracov pre zaistených cudzincov.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none">• Zabezpečiť pre RHCP Sobrance kamery na vyhotovovanie kamerových záznamov.• Zakotviť v internom predpise vykonávanie osobných prehliadok šetrnejšou dvojkrokovou metódou.

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce

priebežne	<ul style="list-style-type: none">• Zabezpečiť zaisteným osobám (vrátane detí) viac rôznorodých aktivít a pravidelne informovať cudzincov o ich ponuke aj prostredníctvom nástieniek v sektoroch.• Umožniť zaisteným osobám pravidelný prístup k ich mobilným telefónom.• Obmedzujúce opatrenia uplatňovať adresne, na základe individuálneho posúdenia rizika.• Riadne zdôvodňovať umiestnenie do izolácie a jeho nevyhnutnosť v konkrétnom prípade, a to nielen odkazom na zákonné ustanovenie. Zaistené osoby do izolácie umiestňovať vždy len na nevyhnutný čas.• O umiestnení do izolácie a možnostiach, ako sa možno voči takémuto príkazu procesne brániť, cudzinca preukázateľne poučiť v jazyku, ktorému rozumie.• Osobné prehliadky zahŕňajúce vyzlečenie donaha robiť šetrným spôsobom rešpektujúc ľudskú dôstojnosť.
-----------	---

	<p>Zaviesť v praxi pri vykonávaní takýchto prehliadok tzv. dvojkrokovú metódu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť, aby bolo poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci odovzdávané z rúk príslušníkov PZ každému cudzincovi prichádzajúcemu do zaistenia bez zbytočného odkladu. • Informovať cudzincov o vnútornom poriadku, ako aj o maximálnej a priemernej dobe, počas ktorej môžu byť v zmysle zákona o pobyte cudzincov zaistení: dôsledne a v jazyku, ktorému rozumejú, a to už pri prijímaní do zariadenia. • Zabezpečiť lepšiu informovanosť zaistených osôb o možnostiach podania sťažností, ako aj o postupoch a lehotách ich vybavenia. • Zabezpečiť, aby bola vstupná zdravotná prehliadka, vrátane krvných testov, vykonaná bezodkladne po prijatí cudzinca do zariadenia, najneskôr do 72 hodín. • Zabezpečiť, aby boli cudzinci prichádzajúci do zaistenia riadne informovaní o existencii a pôsobení zdravotnej služby (vrátane psychologickej pomoci) bez zbytočného odkladu po prijatí do zariadenia. • Preškoliť pracovníkov zariadenia, aby vedeli identifikovať osoby, ktoré zažili násilie alebo iné traumatizujúce situácie a zhodnotiť prípadnú potrebu konzultácie so psychológom. • Pokračovať v rekonštrukcii zvyšných ubytovacích sektorov. • V prípadoch vzniku mimoriadnej udalosti, resp. pri iných bezpečnostných dôvodoch, sa vyvarovať celoplošným pravidlám spočívajúcim v zásahoch do vonkajšieho vzhľadu, resp. v nosení nedôstojného oblečenia.
bezodkladne	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť vychádzky minimálne v rozsahu stanovenom zákonom o pobyte cudzincov. • Umožniť zaisteným osobám využívať detské ihrisko a posilňovňu. • Detský kútik adekvátne vybaviť napríklad hrami, knihami v rôznych jazykoch, papiermi a farbičkami a umožniť deťom "zapožičať" si ich aj na izbu. • Zabezpečiť písacie potreby a papiere v sektoroch. • Zabezpečiť písomnú formu žiadostí o predvedenie do zdravotného strediska (napríklad umiestniť do jednotlivých sektorov knihu/zošit, do ktorých sa zaistená osoba zapíše v prípade, že požaduje predvedenie k lekárovi). • Zabezpečiť pravidelnú prítomnosť lekára v zariadení. • Aktualizovať nástenky na viditeľných miestach s informáciami o pôsobení zdravotnej služby v zariadení.
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Inštalovať nástenky v sektoroch, kde absentujú. Aktualizovať existujúce nástenky a umiestniť ich na

	<p>viditeľných miestach (vstup do ubytovacej časti, prijímacej časti ako aj v jednotlivých sektoroch). Nástenky by mali obsahovať informácie o možnosti právnej pomoci spolu s uvedením náplne činnosti jednotlivých neziskových organizácií a kontaktov, ako aj informácie o vnútornom poriadku vo viacerých jazykových verziách s ohľadom na aktuálne obsadenie zariadenia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť, aby bol formulár so žiadosťou o poskytnutie právneho poradenstva dostupný nielen v slovenskom, ale a aj v anglickom jazyku a najmenej v 2 ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. • Zabezpečiť, aby bol formulár určený na žiadanky dostupný v anglickom jazyku, popr. vo viacerých jazykových mutáciách (aj s rozpisom potravín), a aby bol pre cudzincov ľahko prístupný. • Zriadiť schránky na sťažnosti, do ktorých by zaistené osoby mohli vhodiť svoje sťažnosti anonymne. • Povoliť nosenie vlastného oblečenia, resp. obuvi a dbať na vydávanie dostatočného množstva spodnej bielizne a nepoškodeného oblečenia, pokiaľ možno v čo najvhodnejšej veľkosti. • Informovať cudzincov o možnosti prania v práčke v jazyku, ktorému rozumejú (v rámci poučenia o vnútornom poriadku) a zabezpečiť možnosť zakúpenia pracieho prostriedku. • Zabezpečiť výdaj hygienických potrieb vhodných na užívanie, s ohľadom na uvedený dátum spotreby.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Vybaviť spoločenské miestnosti, popr. aj iné spoločné priestory, v rámci možností zariadenia takými prvkami, ktoré budú navodzovať uvoľnenejší dojem zariadenia. • Zabezpečiť pre každú zaistenú osobu vlastnú uzamykateľnú skrinku.
do 12 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Umožniť zaisteným osobám prístup k telefonovaniu cez internet, napríklad prostredníctvom internetových kioskov.

